

FINANČNÁ KRÍZA: VLÁDNE ZÁSAHY A ZLYHANIE MORÁLKY

SAMUEL GREGG

/RIADITEĽ VÝSKUMU V ACTON INSTITUTE (USA) /

ABSTRAKT PREDNÁŠKY CEQLS

Súčasná finančná kríza nám ukazuje, do akej miery závisia ekonomické systémy od všeobecného dodržiavania súboru jednoduchých, ale dôležitých, cností. Mnohí ľudia dnes z krízy vinia kapitalizmus. Hlbšie korene krízy však majú málo spoločného so slobodnou trhovou ekonomikou a v plnom rozsahu sú zapríčinené hospodárskymi politikami vlád, ktoré boli nielen nerozumné, ale tiež odzrkadľovali chýbajúce čestné správanie.

Očividné je to najmä v prípade dvoch konkrétnych príčin finančnej krízy: chybnéj menovej politiky a zrútenia amerického hypotekárneho trhu. Milióny jednotlivcov urobili chybné rozhodnutia, ktoré prispeli ku kríze, ale mnohé zlyhania vlády v tejto oblasti poukazujú na chýbajúci zvyk myslieť a konať čestne. Z ekonomického hľadiska je to spôsobované tým, že vlády vytvárajú stimuly, ktoré vedú mnohých ľudí k nezodpovednému správaniu. V širších súvislostiach to však poukazuje na kultúru dlhodobého nevnímania podstaty týchto cností a čoraz menej ľudí je ochotných čestne žiť.

Po vyhodnotení vplyvu chybných rozhodnutí menovej politiky v období od polovice deväťdesiatych rokov 20. st. do začiatku nasledujúceho desaťročia možno pochopiť, že zlyhania neboli iba ekonomického charakteru. Zo strany vlád vidíme nedostatok obozretnosti, nehovoriac už o istej miere arogancie a nedostatku pokory. To tiež vytvorilo priestor pre kľúčový problém: *morálny hazard*. Príkladmi sú vládne politiky, ktoré podnecujú ľudí k takému správaniu, ktoré by inak neuskutočnili, ak by neboli chránení pred dôsledkami ich konaní. To bolo evidentné v prípade úverovej politiky v USA a západnej Európe.

Ďalším problémom bola úspešná snaha politikov a byrokratov o zasahovanie do fungovania trhu v USA a Európe – najmä na hypotekárnom trhu – s cieľom dosiahnuť zámery, ktoré prinášajú získavanie politických bodov. Tak je najlepšie možné porozumieť kolapsu vládou sponzorovaných spoločností Fannie Mae a Freddie Mac v USA.

Žiaľ, zdá sa, že mnohé zo stratégií, ktoré sa uplatňujú ako pokusy riešiť tieto problémy v USA a Európe dokazujú, že sme sa nepoučili z minulých chýb. Mimoriadne veľké deficity verejných financií, masívne zasahovanie do konkrétnych odvetví v ekonomikách a neexistencia prehodnotenia menovej politiky zo strany vlád a zákonodarcov poukazujú na nepochopenie toho, ako funguje trh, ale aj na závažné zlyhania týkajúce sa každodenného zdravého úsudku a politickej obozretnosti.

Prednášku Samuela Gregga usporiadal Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika dňa 14. mája 2009 v Bratislave.